

Aktører i global misjon – en analyse av Lausannebevegelsens dokumenter

Ingebjørg Nandrup
Høgskolelektor, Fjellhaug Internasjonale Høgskole
inandrup@nlm.no

Resyme:

Artikkelen undersøker hvordan forståelsen av aktører i misjon har utviklet seg i Lausannebevegelsens dokumenter fra 1974 til 2024. Fra en strukturert og geografisk orientert tilnærming har man beveget seg mot en inkluderende forståelse der hele Guds folk er kalt til misjon. Samtidig skaper dette uklarhet om ansvar og organisering. *The State of the Great Commission* viser at nasjonale medarbeidere får økt betydning, noe som ikke fullt ut reflekteres i de teologiske dokumentene. I norsk kontekst utfordres misjonsbevegelsen til å bidra med erfaring og ressurser i gjensidige partnerskap. Konklusjonen peker på behovet for refleksjon og samarbeid: Hvem bærer ansvaret for misjon i dag – og hvordan gjør vi det sammen?

English summary:

This article explores how the Lausanne Movement's documents (1974–2024) have shifted from structured, Western-led mission models to a more inclusive, global understanding of mission actors. While all Christians are now seen as participants in God's mission, this broad framing creates ambiguity around responsibility. The article calls for renewed reflection on how mission is shared and practiced today—locally and globally.

Nøkkelord: global misjon, norsk misjon, Lausannebevegelsen, partnerskap i misjon, misjonsforståelse

Innledning

De siste århundrene har den globale misjonsbevegelsen gjennomgått omfattende endringer, fra 1800-tallets blomstring blant vestlige misjonsorganisasjoner frem til dagens virkelighet der misjon skjer fra alle steder, til alle steder. Det er ikke bare de ytre forholdene som er endret. Det har vært en tilsvarende omveltning i synet på hva misjon er, hvordan misjon ser ut – og grunnleggende debatter om hva man egentlig ønsker å oppnå gjennom misjonsinnsatsen.

I denne artikkelen skal jeg sette søkelys på en side av denne utviklingen: Aktører i misjon. Hvem er det som skal bære ansvaret for å drive misjon i dag? Siden denne artikkelen skrives i forbindelse med Lausannebevegelsens store Lausanne 4-kongress i Seoul i september 2024 vil jeg mer spesifikt undersøke hvem Lausannebevegelsen løfter frem som nøkkelaktører i misjon, både tidligere og i forbindelse med konferansen i 2024. Dette dreier seg ikke bare om geografi, men om elementer som organisasjonsstrukturer, ekklesiologi og lekfolkets plass i kristen tjeneste.

Jeg vil gjennomgå hoveddokumentene i Lausannebevegelsen: Lausannepakten (1974), Manillamanifestet (1989), Cape Town-erklæringen (2010) og Seoul Statement (2024), og undersøke hva som sies om aktører i misjon. Jeg vil også se til The State of the Great Commission Report (2024) som på flere måter nevner ulike gruppers rolle. På bakgrunn av det jeg observerer i den globale bevegelsen vil jeg også trekke linjer til vår norske kontekst der det er naturlig.

Global misjon er sammensatt og mangfoldig, og det vil ikke være mulig å yte alle sider av denne rettferdighet i en artikkel som denne. Dokumentene som studeres vil også romme mange nyanser, ikke minst i prosessene som førte frem til ferdig tekst, som ikke er tilgjengelig for dette prosjektet. Forståelsen blir begrenset og kanskje for simpel. Likevel er det fruktbart å løfte frem disse grunnleggende spørsmålene, som et utgangspunkt for å forstå en nettopp så sammensatt bevegelse som defineres av et imponerende mangfold både i demografi, geografi, tilnærming, motivasjon og hensikt.

Fra vestlig dominans til globalt mangfold

1800-tallet var en storhetstid for misjon fra Vesten til andre verdensdeler. Europeisk misjonsvirksomhet foregikk parallelt med kolonialisering, og ble på mange måter både hjulpet og preget av den kolonialistiske tilnærmingen til de som ble misjonens objekter. Misjon ble sett på som nettopp dette: Kristen vekst, fra vestlige kirker til mottakere i den tredje verden. Michael W. Goheen sier om kirkens rolle at: «In the West, the Church was an institution which supported mission, while in the non-Western world, the church was primarily a parallel institution alongside of mission that functioned as

a container into which converts were placed for nurture and care.”¹ Historiekrivningen har fulgt samme linje, og først og fremst registrert innsatsen fra vestlige misjonærer. I senere tid har betydningen av lokale evangelister og andre medarbeidere i denne perioden også blitt løftet fram.

På samme måte ble ikke Vesten sett på som en relevant misjonsmark. Dette er synlig blant annet i rekrutteringen til den store misjonskonferansen i Edinburgh i 1910, der alle inviterte deltakere var engasjert i misjon i den såkalte ikke-kristne verden (og de aller fleste deltakerne var vestlige misjonærer som arbeidet i disse områdene, ikke lokale representanter). Det var ingen deltakere som arbeidet med misjon i Vesten. Dette ble bevisst unngått fordi man ikke ville anklages for «sheep stealing» - det vil si å hente medlemmer fra andre kristne sammenhenger og kalle dette misjon. Av samme grunn var ingen aktører fra Sør-Amerika invitert til denne konferansen.²

På 1900-tallet skjedde store endringer i global misjon, både på grunn av endringer i verdenssamfunnet gjennom verdenskriger og kolonialismens slutt, og endringer i religionssammensetningen. I Vesten mistet kristendommen stadig terreng til fordel for sekularisme og andre strømninger, mens det var bemerkelsesverdig vekst blant kristne i mange deler av den ikke-vestlige verden. Misjonsforståelsen gjennomgikk en drastisk endring da det ble klart at Vesten også trengte misjonsinnsats, og da monopolet til kalte «elitemisjonærer» sendt av misjonsorganisasjoner ble utfordret av ulike strukturer for sendelse og ansvar. Ikke minst fikk kirker, og etter hvert en særlig vektlegging av lokale kirker, en sentral rolle i misjon. Misjon skulle skje gjennom Guds kirke på jorden, og gjennom den lokale menigheten hvert enkelt sted – samtidig som det fortsatt var behov for at enkelte særlig utrustede medlemmer av kirken skulle drive tverrkulturell misjon, ikke minst til de stedene der det ikke var en lokal kirke som kunne ta dette ansvaret.

Siste halvdel av 1900-tallet ble det klart at misjon nå foregikk fra alle steder, til alle mennesker – og vice versa. Tidligere mottakere av vestlig misjon ble store sendere av misjonærer, både tilbake til landene som hadde sendt misjonærer til dem og til mange andre land, samtidig som mange tradisjonsrike misjonærsendere fortsatte å sende sine misjonærer, og samarbeide med medarbeidere som hadde vært objekter for arbeidet deres tidligere.

Samuel Escobar gjorde formuleringen «fra alle steder, til alle mennesker» kjent, også som undertittel for boka *The New Global Mission: The Gospel from Everywhere to Everyone*, utgitt i 2003, mens Allen Yeh argumenterer for sitt valg av undertittel i boka *Polycentric Missiology: 21st Century Mission from Everyone to Everywhere* utgitt

- 1 Michael W. Goheen, “Structures and Agents in Mission” i: *The Oxford Handbook of Mission Studies*, redigert av Kirsteen Kim m.fl. (Oxford: Oxford University Press, 2022), 185
- 2 Allen Yeh, *Polycentric Missiology: 21st Century Mission from Everyone to Everywhere* (Chambersburg, PA: IVP Academic, 2016)

i 2016, der han plasserer leddene i omvendt rekkefølge. Tanken er i stor grad den samme for begge: Misjon har ikke lengre en bestemt retning, det finnes verken et fastsatt geografisk utgangspunkt eller målområde. En periode ble begrepet «reverse mission» populært, det ville si at tidligere misjonsmarker ble sendere av misjonærer tilbake til områder som tidligere var sendere. Ved å fremheve *everyone* og *everywhere* har man gått helt videre fra tanken om en retning til å snakke om misjonsaktiviteten i seg selv. Når Yeh ønsker å nevne «everyone» før «everywhere» er det et annet poeng som gjelder: At misjon er ikke noe som springer ut av et sted, det springer ut av en person – og personer bidrar til at misjon skjer på alle steder, både i historisk kristne områder og steder der det ikke har vært kristent nærvær noensinne.³

I nyere tid kan man ane et nytt skifte, der det er flere som tar til orde for et nytt paradigme: «Centring the local», der fokuset er på lokal innsats og vitnesbyrd som ikke er tverrkulturelt, men fra de man har nærhet til både geografisk og kulturelt.⁴ Jay Matenga er en av de som fremhever det lokale, og sier at det er her misjonens fremtid ligger. Han tar til orde for en gjennomgående justering av konseptene som er formet i tiden da Vesten hadde eierskapet i misjon, og foreslår blant annet å gå videre fra kontekstualisering til en narrativ, lokal og erfaringsfokuseret tilnærming til teologi: «I am joining a long line of so-called “Majority World” theologians arguing for a centring of the local experience and localised interpretation of that experience in-Christ.»⁵ Samtidig er han klar på at han ikke argumenterer for McGavrans Homogenous Unit Principle, der man mente at det var misjonsstrategisk klokt å unngå kulturelle og sosiologiske forskjeller i misjon. Tanken var at det var lettere å bli en kristen dersom man ble møtt av noen man lignet, og der det var så få hindre som mulig for gjenkjennelse og forståelse. Matengas perspektiv er et annet: “the church was never meant to consist of hermetically-sealed pockets of like-minded people. (...) Unity (in diversity) is the only means of mission that Jesus ever gave us.”⁶

Fire nøkkelaktører i moderne misjon

Michael W. Goheen gir i bokkapitlet «Structures and agents of mission»⁷ en oversikt over misjonsutviklingen fra 1800-tallet frem til i dag, og på bakgrunn av dette oppsummerer han de mest aktuelle aktørene i misjon i følgende oversikt⁸: 1) Misjonale kirke: Når kirken ses som de menneskene som lever ut Guds nærvær på jorden, er

3 Yeh, *Polycentric Missiology*, 4.

4 Kirst Rievan, “Are Foreigners Still Needed in the Age of Indigenous Mission?” <https://lausanne.org/global-analysis/are-foreigners-still-needed-in-the-age-of-indigenous-mission>

5 Jay Matenga, “Centring the Local” https://jaymatenga.com/pdfs/Matenga_CentringLocal.pdf, 3

6 Matenga, *Centring*, 5

7 Goheen, *Structures*, 184-198

8 Goheen, *Structures*, 190-193

det naturlig å anse den globale kirken som en sentral aktør i kristen misjon. 2) Lokal menighet: Den lokale kirken blir en misjonsaktør i sitt nærmiljø gjennom menighetens levde liv, innsats i nærmiljøet og direkte vitnesbyrd og evangelisering. 3) Lekfolk: Misjonsoppdraget angår ikke bare de geistlige, men skjer gjennom den enkelte kristnes liv, tjeneste i omsorg, deltakelse i arbeidslivet og involvering i kultur og samfunn. 4) Misjonsstrukturer: Organisasjoner eller deler av kirkesamfunns virksomhet som helt spesifikt arbeider for å legge til rette for kristen bekjennelse og nærvær på nye steder spiller fremdeles en rolle. Arbeidsmetodene er i endring, og tilnærminger som teltmarkervirksomhet, korttidsmisjon og satsning på partnerskap og bistand er i vekst, mens tradisjonell misjonærvirksomhet som prioriterer forkynnelse og evangelisering spiller en mindre fremtredende rolle enn tidligere.

Dette er et skritt videre fra dualiteter som har preget samtalen i global misjon i det 20. århundre: Modalities og sodalities, misjonsdimensjon versus -intensjon, og de siste tiårenes diskusjoner om *missions* og *mission*. Begrepe modalities og sodalities ble innført av Ralph Winter, og uttrykker skillet mellom spesialiserte organisasjoner eller institusjoner (som misjonsorganisasjoner), sodalities, og kirkestruktur lokalt og globalt, modalities. Helt siden 1800-tallet har man sett en spenning mellom rollen hver av disse strukturene skal ha i misjon, og denne spenningen ble ytterligere forsterket gjennom de økumeniske bevegelsene på 1900-tallet som gjerne spesifikt inkluderte den ene kategorien aktører, men ikke den andre. Misjonsdimensjon og -intensjon dreier seg ikke om struktur, men om sammenhengen mellom hensikt og resultat. Mens mange, både kirker og organisasjoner, kan ha en misjonsdimensjon ved arbeid som også tjener mange andre hensikter, er det færre aktører og aktiviteter som har en spesifikk misjonsintensjon, der misjon er den primære motivasjonen og målet for aktiviteten eller fellesskapet. Missions og mission er i slekt med dette ordparet, og er et uttrykk for at mye vil være misjon i en bred forståelse av misjon som Guds misjon i verden, mens missions er de konkrete tiltakene som historisk har blitt kalt misjon i kirke og samfunn.

Oversikten Goheen gir av de fire aktørkategoriene i misjon gir oss noe annet enn en dualitet, de gir en mulighet for å se ulik vektlegging, samspill mellom de ulike elementene og betydningen av misjonsforståelse under ett. Dermed er dette et mer fruktbart utgangspunkt for en diskusjon om aktører i misjon i dag: Det er ikke låst til en bestemt tilnærming til geografisk tilhørighet, definisjon av hva som er og hva som ikke er misjon, eller til en bestemt struktur. Det er et utgangspunkt som kan ta oss videre i samtalen om hvem det er som driver misjon videre i dag og er forventet å ta dette ansvaret i fremtiden.

Lausannedokumenter

I det følgende vil jeg, med utgangspunkt i de fire aktørkategoriene Goheen presenterer, gjennomgå de fire store kongressdokumentene i Lausannebevegelsen og undersøke hvilke aktører som fremstår som viktige i bevegelsens missiologi og strategi. Som

presentert ovenfor er de fire kategoriene misjonal kirke, lokal menighet, lekfolk og misjonsstrukturer. I tillegg vil jeg trekke fram relevant informasjon fra *The State of the Great Commission* og NORMEs norske misjonsstatistikk.

Lausannepakten

Det mest sentrale dokumentet i Lausannebevegelsen er Lausannepakten, som ble ført i pennen av John Stott og vedtatt under den globale misjonskonferansen i Lausanne, Sveits, i 1974. Det er det mest ordknappe av de 4 konferansedokumentene i Lausanne, og har fungert i stor grad som en bekjennelse eller et samlingspunkt for evangelikale kristne. En gjennomgang av dokumentet med fokus på tildelelse av ansvar og aktørrolle i misjon gir følgende:

For det første er det klart fra første punkt at alle kristne, den globale kirken, er sendt av Gud til verden for å «utbre sitt rike, bygge opp Kristi legeme og ære hans navn.» Ansvar ligger ikke hos en abstrakt struktur, men hos menneskene som utgjør Guds folk, som også kalles «hele kirken» (punkt 2) – og innsatsen kalles senere «de kristnes misjonsarbeid» (punkt 15).

For det andre blir det poengtert at det finnes mange ulike evangeliseringsmåter (punkt 3). Man fremhever ikke en bestemt metode eller tilnærming, mens målet er kjennskap til «en frelser og et evangelium». Med andre ord presenteres en klar eksklusivitet i misjonen mål og opphav, mens veiene for å komme dit man vil kan variere. Det blir også presisert at kirken ikke skal identifiseres «med en spesiell kultur, et sosialt eller politisk system, eller noen menneskelig ideologi.» (punkt 6).

For det tredje løftes det kristne nærværet gjennom kirke frem som sentralt i misjon. Man er ikke kalt til å leve adskilt fra verden, oppdraget er at «hele kirken bringer hele evangeliet til hele verden» (punkt 6). I denne forbindelse sies det også klart at: «Kirken er midt i sentrum for Guds universelle plan og hans utvalgte redskap for å spre evangeliet.», og det oppklares at kirken i denne sammenhengen viser til «samfunnet av Guds folk og egentlig ikke en institusjon.» Senere slås det også fast at dette dreier seg om kirkens natur og overlevelse: «En kirke som ikke er en misjonerende kirke, motsier seg selv og slukker ut Ånden.» (punkt 14).

For det fjerde blir det oppfordret til samarbeid for misjon, og ansvaret legges inn over den lokale kirke: «Alle kirker skulle derfor spørre Gud og seg selv hva de kan gjøre for å nå sitt eget område, og for å sende misjonærer til andre verdensdeler.» (punkt 8). Samtidig anerkjennes verdien av spesialistbevegelser, eller «tiltak og selskaper som arbeider med bibeloversettelser, teologisk undervisning, massemedia, kristen litteratur, evangelisering, misjon, kirkelig fornyelse og andre særrområder.» Det blir også spesifikt nevnt at det kan være nødvendig å redusere antall utenlandske misjonærer og pengestøtte for å oppnå selvstendighet og frigjøre ressurser (punkt 9), og misjonærer oppfordres til å ikke innføre fremmed kultur sammen med evangeliet. (punkt 10). Når utrustning tematiseres, bekjennes det at misjonsselskaper har vært for sene med å utruste og oppmuntre lokale ledere (punkt 11).

Av Goheens 4 aktører i misjon er det 3 som nevnes spesifikt i Lausannepakten: den globale, misjonale kirken, lokale menigheter (uten bruk av ordet lokal) og spesialist-bevegelser innen misjon som organisasjoner eller faggrupper. Lekfolk nevnes ikke i seg selv, men det er åpenbart fra presentasjonen av «kirken» at sendelsen gjelder alle kristne, ikke bare de med ansettelse eller særlig ansvar. Det oppleves som at man enten ikke har reflektert over, eller ønsker å eksplisitt diskutere, posisjonen de ulike aktørene skal ha i misjon. Henvisningen til gruppene virker tidvis tilfeldig, særlig om man viser til kirken som global bevegelse eller kirken i sin lokale form. Det er kun når man tar opp historien at man nevner en konkret aktør: Misjonsorganisasjonene som har handlet uklokt i kontekstualisering og overlevering.

Manilamanifestet

Manilamanifestet ble vedtatt under Lausanne 2 i Manila, Filippinene i 1989, og presenteres som en forlengelse og utvidelse av Lausannepakten. Dokumentet er delt i to deler, og omhandler konferansens hovedtemaer: «Proclaiming Christ until He returns» og «Calling the whole church to take the Gospel to the whole world».

Dokumentet åpner med 21 korte «affirmations» om kristen tro og misjon. Her dukker misjonsaktørene opp etter en rekke utsagn om innholdet i kristen tro. I motsetning til i Lausannepakten er lekfolk nevnt som en nøkkelgruppe for å gjøre Jesus kjent: «we long to see all lay and ordained persons mobilized and trained for this task.» (Affirmation 12) og videre presiseres det at Åndens gaver gis til «all God's people, women and men» (Affirmation 14).

Den lokale menigheten er også i fokus i Affirmation 16, med et særlig ansvar for eget nærmiljø: «We affirm that every Christian congregation must turn itself outward to its local community in evangelistic witness and compassionate service.» Samtidig løftes kallet til å nå unådde folkegrupper i affirmation 19, uten at det antydes hvem som har ansvar for å nå dem. Mens i affirmation 17 slås det fast at «churches, mission agencies and other Christian organizations» må samarbeide i evangelisering og sosialt arbeid.

I del 2 av dokumentet presiseres det at alle kristne er kalt til å være vitner, og at man ønsker å løfte opp både det allmenne prestedømme og den allmenne tjeneste. Barn og unge, og kvinner, blir spesifikt nevnt som grupper som må få opplæring og bidra. Lekfolk skal tjene gjennom lokale menigheten, men også gjennom vennskap, i hjemmet og på arbeid.

Under avsnittet om den lokale kirke blir det sagt at det er denne som har hovedansvar for å spre evangeliet - og at enhver lokal menighet har ressursene som kreves for å ta dette ansvaret. Samtidig skal man ikke glemme kirkens globale ansvar: «A church which sends out missionaries must not neglect its own locality, and a church which evangelizes its neighbourhood must not ignore the rest of the world.», og man oppfordres til å samarbeide med parakirkeorganisasjoner som har spesialkompetanse.

I delkapittel 9 *Cooperation in Evangelism* slås det fast at det er en ny tid i misjon der

man har gått fra en kolonialistisk tilnærming, til «internationalization of missions» der både antall kristne og antall misjonærer fra ikke-vestlige områder vil bli større enn de fra Vesten. Konkret nevnes det også at mangfoldig sammensatte misjonsteam er et sterkt vitnesbyrd, og i delkapittel 11 *The Challenge of AD 2000 and Beyond* slås det fast at de mest effektive budbringerne til unådde folkegrupper vil være troende som allerede har samme kultur og språk. Dersom dette ikke er mulig må tverrkulturelle misjonærer trå til, «sacrificially identifying with the people they long to reach for Christ.» Videre nevnes også mediarbeid og teltmakere som spesifikke metoder for å nå unådde folkegrupper.

I Malinamanifestet nevnes både den globale kirke, lokalmenigheter, lekfolk og misjonsorganisasjoner. Sammenlignet med Lausannepakten får den globale kirke en mindre sentral rolle, den er først og fremst med som enkeltpersonene som utgjør den globale kirke, og ikke som en struktur i seg selv. Lokalmenigheter og lekfolk blir særlig fremhevet: Lokalmenigheten som den som bærer ansvaret for å nå sitt lokalmiljø, og lekfolk som en uutnyttet og forbigått ressurs, som man må involvere i arbeidet i større grad enn tidligere. Misjonsorganisasjoner og andre spesialistgrupper har fremdeles en rolle, eksplisitt nevnt som de som skal bidra når lokale kristne ikke finnes, tar ansvar eller dersom det trengs spesialkompetanse.

Cape Town Erklæringen

Cape Town-erklæringen ble vedtatt under den tredje Lausannekongressen i Cape Town, Sør-Afrika i 2010. Erklæringen har to hoveddeler: den første delen med overskriften «Trosbekjennelsen fra Cape Town» (som ble skrevet før kongressen), og den andre delen kalt «kallet til handling» (utviklet av deltakere på kongressen). De ulike delene gir både en klar bekjennelse og teologisk grunnlag, og en forholdsvis detaljert og praktisk del som oppfordrer til handling på ulike måter.

I erklæringen henvender man seg igjen og igjen til «oss» eller «den verdensvide kirke» som bekjenner, beklager, kalles til handling eller endring. Sammenlignet med de foregående dokumentene er det færre oppføringer av hvem som skal gjøre hva – det handler mer om hvordan praksis, strategi, forståelse og tilnærming generelt bør være eller endres. Det er åpenbart at ønsket er at alle kristne (eller alle lesere av dokumentet?) skal kjenne på et ansvar og se sin rolle i misjon. «Guds folk» kalles til misjon. Man kan også ane en bredere forståelse av misjonsoppdraget i seg selv, og det poengteres flere ganger at misjon er å være en del av Guds overordnede misjon i verden. Man er opptatt av hva Gud gjør i verden, og hvordan vi som kirke kan delta i dette. Noen ganger nevnes spesifikke aktører og det vises til tradisjonell tverrkulturell misjon, stort sett i sammenheng med beklagelser eller ønske om forbedring.

I del 2 nevnes misjonsmulighetene på arbeidsstedet, og det presiseres at det ikke er lønnede arbeidere i kristen tjeneste som skal bære ansvaret for lokal og tverrkulturell misjon. Teltmakere og kristent vitnesbyrd på arbeidsstedet løftes høyt. Videre drøftes mange arenaer for misjon som kunst og teknologi, uten at det tverrkulturelle perspek-

tivet eller spesifikke aktører nevnes.

Videre i del 2, delkapittel C: *Å leve Kristi kjærlighet blant mennesker av en annen tro*, blir det sagt mer konkret om aktører. Man lengter etter «(...) nådens menn og kvinner som vil ta på seg langsiktige forpliktelser til å leve, elske og tjene på vanskelige steder som er dominert av andre religioner, slik at de kan bringe duften og smaken av Kristi nåde til kulturer der den ikke ønskes velkommen og der det er farlig å gjøre det.» Videre i delkapittel D drøftes unådde og uengasjerte folkegrupper, og det slås fast at «den verdensvide kirke» må kjenne sitt ansvar, og man må bort fra klerikalisme og skal etterstrebe å involvere alle medlemmer og nådegaver. Misjonsorganisasjoner nevnes eksplisitt i forbindelse med muntlige kulturer, der de oppfordres til å utvikle muntlige strategier i misjonsarbeid.

I delkapittel F drøftes partnerskap i global misjon. Man avviser tanken om at stafettpinne nå er overlevert fra Vesten til andre deler av verden, og generelt avvises det at geografi skal være en faktor i ansvar for misjon: «Ingen etnisk gruppe, nasjon eller kontinent kan påberope seg det eksklusive privilegium å være de som skal fullføre misjonsbefalingen.» Kristne står sammen og deler kallet, uavhengig av geografi, teologi, organisasjon eller vennekrets.

Det avvises også at penger er lik beslutningsmakt. Man ønsker reell gjensidighet, uten usunn avhengighet. I et av de siste avsnittet går man langt i å introdusere teologiske institusjoner som en sentral aktør i misjon. Det presiseres at utdanningen skal ha misjonsintensjon og være i partnerskap med alle typer misjonalt engasjement, og de som driver utdanningsinstitusjoner oppfordres til å gjennomgå at de lærer bort og sørge for at misjon er i sentrum på tvers av emner.

I Cape Town-erklæringen er det en enorm betoning av «oss» og «Guds folk» som de som skal delta i Guds misjon på jorden. Når spesifikke aktører nevnes noen få ganger er det særlig for å poengtere at alle, ikke bare spesialister, kan og skal delta i misjon, og for å beklage skjevheter som har vært i historien. Den lokale kirke er omtrent forsvunnet, mens det lokale engasjementet har en plass. Når misjonsorganisasjoner nevnes en enkelt gang er dette i forbindelse med spesialistoppgaver i misjon til muntlige kulturer – men man kan jo undre seg over hvorfor nettopp denne oppgaven krever andre strukturer enn alle andre kulturelle trekk eller utfordringer.

The Seoul Statement

The Seoul Statement ble publisert i forbindelse med den fjerde Lausannekongressen i Seoul, Sør-Korea i 2024. Dokumentet var blitt utformet av en større arbeidsgruppe i Lausanne Theology Working Group, og bygde blant annet på omfattende «Global Listening Calls» som ble utført i årene før kongressen, i tillegg til variert teologisk og akademisk kompetanse i gruppen. Jeg, artikkelforfatteren, var medlem i Lausanne Theology Working Group fra 2022 og var dermed involvert i arbeidet som ledet fram til The Seoul Statement. Jeg bidro til grunnarbeidet, men det var en mindre del av gruppen som utformet selve teksten som Lausanne's ledelse senere godkjente og pub-

liserte som The Seoul Statement. Som i Manilamanifestet og Cape Townerkleringen slås det fast innledningsvis at dokumentet bekrefter og bygger på de foregående kongressdokumentene.

Dokumentet er delt inn i 7 seksjoner, der seksjon en handler om evangeliet, seksjon 2 om fortolkning og lesing av Bibelen, og seksjon 3-7 om ulike utfordringer som kirken står overfor. Overskriften for hele teksten er det samme som temaet for kongressen: «Let the church declare and display Christ together!»

I avslutningen av seksjon 1 konkluderes det med at evangeliet utøves i lokale kirker, og at «vi» sprer historien om evangeliet til verdens ende gjennom *presence*, *practice* og *proclamation*. Det presiseres ikke om dette skal skje når man samles eller ved bevegelse ut fra lokal kirke og miljø. Kirken beskrives videre i seksjon 2 som den størrelsen som skal tjene Gud, og som fellesskap som gjør Guds vilje på jorden. I seksjon 3, om kirken, presiseres det at alle troende alle steder er kalt til å gjøre alle folkeslag til disipler, og igjen utdypes dette gjennom ordene for nærvær, praksis og proklamasjon/forkynnelse. I seksjon 6 nevnes tverrkulturell misjon og unådde folkegrupper spesifikt for første og siste gang, i forbindelse med temaet forsoning og konflikt.

Gjennomgående er kirken og tidvis *kristne* eller *troende* de sentrale aktørene i The Seoul Statement. Det skrives mye om kirkens plass og ansvar i verden, og hva kirkens essens og vesen skal være. Tverrkulturell og tradisjonell misjonstematikk er praktisk talt fraværende, mens fokus er på fundament i de første seksjonene (tro og Bibel), og på aktuelle temaer som teknologi, integritet og antropologi i de påfølgende.

The State of the Great Commission

I forbindelse med Lausanne 4 i Seoul ble det også lansert et annet større arbeid: Rapporten *The State of the Great Commission* som beskriver statistikk og trender i global kirke og misjon, gjennom både diagrammer og artikler om ulike temaer eller geografiske områder, skrevet av et bredt tilfang av bidragsyttere. Først presenteres «Current Status» før man går videre til å drøfte trender med blick fra 2024 til 2050.

For vår tematikk er avsnittet om «Mission Workers» under «Current Status» særlig relevant.⁹ Her blir det sagt noe om dagens misjonsaktivitet ut fra et geografisk perspektiv: At antall sendte og mottatte misjonærer har økt de siste 50 årene i alle verdensdeler unntatt Europa, og at Vesten ikke lenger er hovedsender. Det nevnes også at det sendes et stort antall korttidsmisjonærer, særlig fra Nord-Amerika, men at disse utelates fra statistikken og at deres «impact and experience differs markedly from missionaries who embed themselves in a cross-cultural setting for several years or more.» Videre slås det fast at nasjonale medarbeidere som arbeider tverrkulturell i sitt eget land, og utrustning av disse, er en viktig trend i global misjon. Under neste avsnitt, «Evangelized», vises det videre at kun 3% av internasjonale misjonærer arbeider blant unådde folkegrupper, som utgjør 40% av verdens befolkning, i tillegg til at nesten 9

9 Lausanne, “The State of the Great Commission”, <https://lausanne.org/report>, 14

av 10 muslimer og hinduer ikke kjenner en kristen.

I del 2 er ikke disse statistikkene og trendene i fokus, men blir blant annet nevnt i forbindelse med artikkelen om polysentrisk kristendom i Asia: «Most Asian nations have many ethnic groups with different languages and cultures. Over 60 percent of 30,000 Indian missionaries work within India. Operation World reported that Myanmar had 3,160 cross-cultural missionaries with 40 mission agencies, but only 60 of those missionaries worked in other nations. Sri Lanka had 717 missionaries from 18 mission agencies, but only five of those missionaries worked in five other nations.»¹⁰

Situasjonen i Norge

Paraplyorganisasjonen Norsk råd for misjon og evangelisering (NORME), som blant annet er administrasjon for Lausannebevegelsen i Norge, har i flere tiår samlet informasjon om norsk misjonsaktivitet i en statistikkrapport. Arbeidet er i gjort i samarbeid med Digni. De siste årene har dette arbeidet stått på pause, og den siste rapporten ble utgitt i 2022 og omhandlet tall fra 2021.¹¹ Statistikkrapportene fram til 2021-rapporten bekrefter inntrykket fra SoGC: Antall misjonærer sendt fra Norge, som fra hele Europa, er synkende. I 2021 var totalt antall misjonærer fra Norge rundt 400, men dette var trolig særlig lavt på grunn av den pågående pandemien. I 2020 var det 450 utsendinger fra Norge, og årene før var tallet jevnt synkende fra omtrent 600 ned mot 500.

I Norge sendes misjonærer stort sett gjennom misjonsorganisasjoner. De største sendeorganisasjonene er Norsk Luthersk Misjonssamband, Ungdom i Oppdrag og Pinsemisjonen. Disse og andre sendeorganisasjoner har ulike strukturer og ordninger, og en andel av misjonærer sendt fra Norge sendes direkte fra menigheter eller reiser på helt privat initiativ, selv om hoveddelen fremdeles sendes gjennom tradisjonelle sendeorganisasjoner. Det finnes også en rekke «spesialistorganisasjoner» som ikke nødvendigvis er veldig store, men som dekker nøkkeloppgaver og er del av et større globalt nettverk innen sin spesialitet. Eksempler på slike organisasjoner er Wycliffe, MAF og Tent.

Misjonsstatistikken gir ikke informasjon om misjonsorganisasjonenes rekruttering, utrustning og sendelse av nasjonale medarbeidere på sine misjonsfelt, og heller ikke over effekten av rene innsamlinger til å lønne eller utdanne nasjonale medarbeidere med penger sendt fra Norge på steder der man ikke har pågående misjonsarbeid. Denne informasjonen ville hjulpet forståelsen av den reelle situasjonen i arbeidet på feltene. Samtidig er dette en størrelse det er vanskelig å få oversikt over og det er vanskelig å gi en klar definisjon av hvem man skal telle som en nasjonal medarbeider.

10 Lausanne, *SoGC*, 53

11 Rapportene har tidligere vært publisert på norme.no, men er per i dag ikke offentlig tilgjengelig. Artikkelforfatteren har vært ansvarlig for utforming av rapportene for årene 2018-2021, på oppdrag fra NORME og Digni.

Fra struktur til fellesskap

Gjennomgangen av Lausannedokumentene viser en utvikling i omtalen av misjonsaktører. De eldste dokumentene viser til klarere gruppeinndelinger og lener seg tidvis på geografi for å beskrive misjonsaktivitet. Aktørkategoriene brukes aktivt for å beskrive både tidens misjon og ønsker for fremtiden. De nyere dokumentene unngår i mye større grad å nevne aktører spesifikt, men viser heller til et felles ansvar og preg. Dette har trolig flere årsaker, der de viktigste er dreiningen i misjonsforståelse der man de siste tiårene har lent seg på et mer inkluderende misjonsbegrep, koblet med et aktivt ønske om å unngå de maktforskjellene som har vært blant ulike nasjonaliteter i misjon. Et annet viktig moment er at dokumentene eksplisitt bygger på hverandre, og dermed er det ikke å forvente at de nyere dokumentene gjentar det som allerede er grundig gjennomgått. Likevel kan man ane en reell dreining i det som legges fram: der man på 70- og 80-tallet nevnte spesifikke strukturer og organisasjoner er det «vi» (i Cape Town) og «kirken» (i Seoul) som bærer ansvaret og privilegiet for global misjon, men leseren får få pekepinner om hvordan dette kan organiseres i praksis. Dette kan tolkes som et ønske om å konstruktivt oppmuntre alle, både internt i menigheter og i andre strukturer, til å leve på en måte som fremmer misjon. Dette oppnås ved at man skaper inspirasjon og retning, men gir likevel et tomrom der praktikere og nasjonale eller lokale ledere ikke får veiledning til veien videre. For hvem har ansvar for misjon når alle har det?

Det er interessant hvordan *The State of the Great Commission* likevel uttaler seg klart om trenden med nasjonale medarbeidere, og lener seg tungt på en geografisk fremstilling av global misjon. I informasjon om deltakerne på Seoul-kongressen var også geografi et hovedpoeng, og i rekrutteringen arbeidet man hardt for bredest mulige geografiske representasjon. Med andre ord bruker man fortsatt de geografiske og kulturelle kategoriene – land, utsendte fra og til land eller kulturer, språkgrupper osv. – i statistikk og informasjon, mens man i de mer prinsipielle dokumentene vegrer seg for å uttale seg om nettopp dette og lanserer en mer relasjonell forståelse. Det er også verd å merke seg at statistikken ikke nevner noe om misjonsorganisasjoner eller kirker som sendere, det oppgis kun informasjon om sendte misjonærer. Det gis heller ikke oversikt over teltmakere selv om dette foreslås som god praksis i flere av prinsippdokumentene.

Nasjonale og internasjonale medarbeidere

Det er interessant å se hvordan *The State of the Great Commission* fremhever skiftet fra internasjonale til nasjonale medarbeidere i misjon, mens denne praktiske endringen er påfallende lite tematisert i de teologiske dokumentene. Det er uklart om dette er en ønsket endring, hva den innebærer for strategi, maktfordeling, ressurser og ansvar, og hvem det er som har initiert skiftet. Man kan etterlyse en mer eksplisitt teologisk refleksjon rundt hva det innebærer at misjon i økende grad bæres av lokale, tverrkulturelle arbeidere i egne kontekster, både for tradisjonelle mottakerkirker og for de som ikke sender internasjonale misjonærer (lengre).

På samme måte er det verdt å merke seg at den tradisjonelle internasjonale misjonæren nærmest er fraværende i nyere dokumenter. Dette kan tolkes som en bevisst avkolonialisering av misjonsteologien, men viktige spørsmål blir stående ubesvart. Er internasjonale misjonærer fremdeles ønsket og nyttige – og hva er i så fall deres bidrag? Der de nevnes spesifikt er i sammenheng med unådde folkegrupper, men hva med den resterende store andelen av dagens misjonsarbeid? Selv om dokumentene fremhever det lokale ansvaret i kirkene er det fremdeles slik at mye misjonsvirksomhet fortsatt drives av misjonsorganisasjoner med generelt eller spesielt fokus. Det er uklart om disse anses som overflødige mange steder, eller om de er ønsket parallelt med at man ønsker å oppmuntre lokale kirker til å ta et ansvar man av ulike grunner foreløpig ikke har tatt.

Norsk misjon i en global virkelighet

I norsk sammenheng er dette særlig relevant. Statistikken fra NORME viser en nedgang i antall utsendte misjonærer, samtidig som det finnes en rekke spesialistorganisasjoner og initiativer som fortsatt arbeider internasjonalt og kjenner på et sterkt engasjement og ansvar for kristen vekst i hele verden. Spørsmålet blir da hvordan norske aktører forholder seg til denne globale utviklingen: Ser man seg selv som en del av et globalt fellesskap i misjon, eller som en aktør med særskilt ansvar og kompetanse? Og hvordan kan man klokt gå videre, for å forme sunne, gjensidige partnerskap der verden økonomi, geografi eller historie får skape unødvendig store hindringer for vekst og enkeltpersoners bidrag?

Kongressdokumentene fra Lausanne gir få praktiske svar på hvordan man som norsk misjonsbevegelse bør finne sin plass i global misjon fremover. Man kan kjenne seg igjen i beklagelsene om hva man ser har blitt gjort feil i historien, og man kan ta til seg det gjentatte kallet til å la misjon fylle livet i familie, menighet og arbeidssted lokalt. De nyere dokumentene gir god veiledning om sentrale temaer for tro og vitnesbyrd, noe som kan fungere som anbefalinger og samtalestartere i norske kirker og organisasjoner. Likevel er det ikke åpenbart hva norsk misjonsbevegelse kan bidra med til den globale kirken, eller hvordan man er ønsket. Dette er kanskje utenfor dokumentenes rekkevidde, og det kan være mer fruktbart å se til det reelle nettverket som skapes gjennom Lausannenettverket, de personlige kontaktene og historiene som deles under kongresser og på andre arenaer. Når man i Norge har ressursene og erfaringen som trengs for å forme unge ledere, dele nettverk og kunnskap, er kanskje nettopp dette – sammen med en ydmykhet overfor historien og maktubalansen som fortsatt finnes – et viktig bidrag fremover, og dette er noe som kan gjøres gjennom ulike strukturer og på ulike måter. Samtidig er det klart at norsk kirke og misjon er avhengig av kontakten med den globale kirke for overlevelse, både for læring og impulser, og som mottakere av misjonærer som investerer i kristen vekst i Norge.

Opplæring og copowerment

Cape Town erklæringen nevner at teologisk utdanning har en nøkkelrolle i misjon. Utdanningsinstitusjoner ikke er sentrale ellers i dokumentene og heller ikke er med i Goheens oversikt over misjonsaktører, men man kan argumentere for at teologisk og missiologisk utdanning er en sentral brikke i global misjon. For selv om man arbeider for å utligne forskjeller i økonomi, tilgang til lederposisjoner og innflytelse, er det fremdeles en ujevnheter i tilgang til undervisning og kompetanse både på ledernivå og blant lekfolk. Skjevheter forsterkes ved at det i enkelte kulturer er slik at allerede marginaliserte grupper, som kvinner og unge, får dårligere tilgang til opplæring. Man kan også tenke seg at vestlige misjonærer eller kirker som ønsker å bevege seg bort fra «sjekkheftemisjon» til «misjonærmisjon»¹² naturlig satser på utrustning og utdanning. Vi ser det også i *The State of the Great Commissions* begrep *Indigenous equipping* som overskrift om nasjonale medarbeidere. Fokus er fremdeles på hva noen utenfra tilfører: Utrustning av lokale vitner.

Her gjenstår mye viktig refleksjon og bevisstgjøring, og man må strebe mot å balansere ønsket om å fylle behovet for opplæring og utrustning med en klok bevissthet om maktforskjeller, historie og eierskap til svarene. De som står i sammenhenger, kirker eller organisasjoner, med en rik historie og erfaring innen tverrkulturell misjon har et ansvar for å dele sin kunnskap, og dette er nettopp et område der internasjonale misjonærer fremdeles kan spille en viktig rolle i lang tid fremover – som lærere, mentorer, fasilitatorer og katalysatorer. Samtidig må man unngå å gå i den samme fellen som man historisk har gått i, der man overser lokalt initiativ og verdifull erfaring. Man kan argumentere for å strekke seg mot *copowerment* heller enn *empowerment*, der gjensidig læring og relasjon er målet.¹³

Konklusjon

Gjennom analysen av Lausannebevegelsens dokumenter og relaterte kilder ser vi en tydelig utvikling i forståelsen av hvem som er aktører i misjon: Fra en strukturert og geografisk orientert tilnærming på 1970- og 80-tallet, har bevegelsen beveget seg mot en mer relasjonell og inkluderende forståelse, der hele Guds folk – uavhengig av rolle, kjønn, alder eller geografi – kalles til å delta i Guds misjon. Samtidig har denne utvidelsen av aktørbegrepet ført til en viss uklarhet i ansvar og rollefordeling.

I norsk kontekst utfordres vi til å finne vår plass i en global misjonsbevegelse i endring. Det innebærer både å lytte og lære, og å bidra med erfaring, nettverk og ressurser. Utdanning, partnerskap og gjensidig utrustning kan bli sentrale i fremtidig

12 Begreper hentet fra Hans-Aage Gravaas, «Missionsstrukturer i endring» i: *Missiologi – en innføring*, redigert av Jeppe Bach Nikolaisen m.fl. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022), 224.

13 Angel Burns og Forrest Inslee, «Introduction» i: *Re-Imagining Short-Term Missions*, redigert av Forrest Inslee m.fl., (Wipf and Stock, 2022), 22

global innsats.

Lausannebevegelsens dokumenter bidrar til refleksjon, men ikke alle svar. I en tid der misjon skjer fra alle steder til alle steder, er det avgjørende å stille spørsmålet på nytt: Hvem er det som bærer misjonens ansvar i dag – og hvordan kan vi gjøre det sammen?